

sosialurin

telf. 147 20. 11820
box 76, 3800 Tórshavn
p/f sosialurin

Útgevri:
Fyrir-
og blaðstjóri: Tórfinn Smith (ábyrgd)
Blaðmenn: Hogni Djurhuus
Jóhann Mortensen
Jan Müller
Lýsingar: Arne Thomsen
Uppseting: Sosialurin
Prent: Dimmalætting

Tørvandi ferða- fólkapolitikkur

Í ODDAGREIN blaðsins seinasta leygardag varð m.a. nomið eitt sindur við øktu møguleikar ferðinga at ferðast uttanlands í samband við at Smyril nú røkir uttanlandssiglingina burturav, og nú, umframt at røkja uttanlandssambandið sum í fjør, eisini er førur fyri at leggja at landi í Danmark. Samstundis sum ferðamøguleikarnir eru bættri, er eisini talið á ferðafólki økt, bæði við skipi og flogfari.

MEN HETTA samband er ikki bert ein veg. Samstundis sum talið á ferðafólki øktist úr Føroyum, er eisini fyri hvørt ár økt tal av fremmandafólki, sum leitar til Føroya. Hetta fyri teimum fyrr ókendá land, er nú á ymiskum hátt vorðið »presenterað« fyri teimum m.a. gjøgnum myndaríkar ferðamannabóklingar, hvørs endamálið er at draga so nógv ferðafólk higar sum gjørligt. Her mugu vit ása, at í nógvum førum samsvarar innihaldið í bókunum ikki við veruligu viðurskiptini í landinum.

VIT LOYSA ikki ferðafólkapolitikkinn bert við at senda út litfagrar bóklingar. Líkálitið eigur ferðafólkapolitikkur okkara at vera spurningurin um vit vilja hava ferðafólk higar ella ikki. Ferðafólkini koma, og vit kunnu rokna við í øktum tali fyri hvørt einasta ár. Heldur ikki er tað bert til bága fyri eitt land, at hava vitjanir av ferðafólki, men um vit ikki hava nakra ætlan við okkara ferðafólkapolitikki, kann hetta skjótt gerast okkum ein plága.

AT FERÐAST í øðrum landi enn sínum egna, er ein rættur, sum ein og hvør frælsur borgari eigur. Ferðingur ferðast í útlandinum, og hava vit eisini skyldur móttvegis teimum ungum sum gomlu, hotellferðafólki sum teimum í tjaldbúðum, sum hava hug at ferðast í landi okkara.

VIT HAVA ONGAR gamlar borgir ella miðaldarligar glæstriborgir at vísa teimum, sum higar leita, men vit hava okkara vøkru og enn toluliga óspiltu náttúru, sum bæði tey og vit kunnu gleðast yvir. Lat okkum tí, ongantið ov skjótt, skapa okkum ein ferðafólkapolitikk, soleiðis at vit kunnu standa búgvín at taka ímóti fremmandafólkinum, bæði fyri teirra og okkara egnu skuld.

Øll leggja fyrst eftir

sosialinum

Lógligt skattatrot

Flest øll hava nú fingið skattarokningina — hon er stór, men kann hon hjálpa landi okkara nakað við at koma gjøgnum kreppuna, so verður størsti parturin av fólki okkara at gjalda uttan at gera stór krøv galdandi.

Ein spurningur, sum ofta verður settur í hesum døgum, er: GJALDA ØLL NÚ SKATT EFTIR FØRIMUNI?????

Hetta er ein meginregla í samfelagi okkara, at vit øll skulu gjalda skatt eftir førimuni. Sjálfv. Dagblaðið er í leiðara sínum 28/5-80 samt við okkum onnur um hetta. Í hvussu so er, tá tað snýr seg um at leggja skatt á Føroya Keyppssamtøku.

Til spurningin, um øll gjalda skatt eftir førimuni, er lætt at svara: NEI! Tað finnst enn fleiri — meira ella minni lógligir hættir heilt ella partvist at sleppa sær undan skattaskyldum sínum.

Fyrst er at siga, at líkningsin í Føroyum er ymisk frá kommunu til kommunu. Líkningsnevndirnar eru ikki valdar eftir útbúgving og ella dugnaskapi, men eftir øðrum reglum. Tað sita líkningsnevndir í stóri føroyskum kommunum, har eingir limir hefur fortreytir fyri at lesa ein roknskap, og tey, sum skulu skattast sambært roknskap í hesum kommunum, verða skattað hareftir, um ikki Líkningsarráð Føroya tekur um endan, og tað kann ráðið langt frá gera hvørja ferð.

Summar líkningsnevndir royna at skatta sambært galdandi lógum, sum limirnir royna at seta seg inn í — aðrar skatta sambært tí, limirnir halda vera best. Eitt dømi herum er skattingin av landbúnaðinum, hvussu

ójavnt er ikki skattað innan hesa vinnu?

Tað er sagt frá, at dømi er um líkningsnevnd, sum ikki skattar seg sjálva (nevndarlimirnir) a inntøku síni (fundarpeningi) fyri kommunala arbeiðið, tí tað kallast samsýning? Hvussu skal henda nevnd evna at skatta øll hini í kommununi rættvist?

Tó má sigast sum heild, at lóntakarar: fiskarar, arbeiðsfólk, starvsfólk, pensionistar og onnur, hvar lønaræðlar verða lætnir líkningsvaldinum, er lætt at skatta rættvist, og bera hesi flest øll tí skatt av hvørjari krónu, tey forvinna.

Men frá vinnulivið hjá Óla Breckmann, sum fyri stóran part fær skattarokurnar í studningi, ber ikki skatt av hvørjari krónu — verri enn so! Her skal bert komast inn á skatting av partafeløgum, hvar tað fyri bert fám árum síðani varð lóggið fyri av sitandi samgongu. Her eru fleiri góð hol hjá vinnulivsmunnum og kvinnum at krúpa í, sum — eftir øllum at døma lógliga — kunnu nýtast til at sleppa sær undan nakað av skattinum.

Fyri tað fyrsta, so kanst tú sama árið, sum tú gert partafelag, lata roknskaparið vara longri enn 12 mánaðir, so sleppur tú at útseta skylduna at lata innsjálvuppgávu fyri partafelagið í eitt ár. So státt fært tú eitt árs kredit við skattgjaldir, ikki bert fyrsta árið, har tú als ongan skatt rindar fyri partafelagið, men eisini fyri tey fylgjandi árin. Harumframt gerst tað torført hjá líkningsarmyndugleikunum at samanbera tvey ára gomul skattaskema'ir og roknskapir við tað virki, sum

fór fram tvey ár frammanundan, at nevndu skjól komu til kunnleika myndugleikanna.

Fyri tað næsta, so kanst tú, um tú eigur partafelagið, ella meirilutan av partabrevunum, ella partafelagið er eitt familju-partafelag við tær sjálvum, konuni og børnunum sum ánarum, sjálfur avgera, um tú skattliga fært løn, og hvussu nógv løn tú fært. Leiðara- og stjórælørir verða nú settar sera lágt ella til 0 krónur, tí nú skulu tær bert uppgjast til at bera skatt av (persónligan skatt) — øll uppsparing og privatnýtsla v.m., tað verður nú ein søk millum teg og partafelag titt.

Fyri tað triðja kanst tú, um tú hefur privatfyrirteku, selja hesa fyrirteku til titt egna partafelag, soleiðis at partafelagið yvirtækur rakstrargøgn, sum maskinur, ambø, grundøkir, virkisbygningar og aðrar bygningar o.a., sum fyrirtekan kanska hevur átt í nókur ár og keypt fyri litlan pening, fyri dagspris, og henda vinning hevur eigarin skattafriar — við finum orðum verður hetta nevnt »skattafriar inflationsvinnur«.

Einasta upphædd, sum svarast skal skattur av, tað eru gjørdar avskrivningar skattliga, sum nú skulu inntøkuførast aftur, men her er oftast talan um væl minni upphæddir, sum avskrivningar eru av upprunaprísnum. Tó fyri nú at hjálpa tær við hesum, so verður loyvt tær í partafelagi títum at avskriva somu rakstrargøgn aftur og hesa ferð av teiri upphædd, sum titt partafelag keypti gøgnini frá tær sjálvum fyri, og harvið kanst tú so einaferð enn regulera yvirskotið (skatt-

liga yvirskotið) í virkinum.

Fyri tað fjórða er tað góður skattafyrirminur at lata partafelagið standa fyri bilinum hjá tær, so kemur skattavaldið at eta nakað av kostnaðinum av sama bili — eisini kanst tú sostatt trekkja frá kostnaðin fyri at halda bil at flyta teg sjálfan til og frá arbeiðsplassinum — tað kunnu onnur ikki gera longur.

Fleiri dømi kundu verið nevnd, har sama lóg — ella praktiseringin av hesi — geva summum fyrirminur, onnur ikki hava, men tað verður helst alt ov langdrigið.

Hvør hevur nú skyldina av hesum, ella hvør heldur, hetta eigur at vera so? Summi siga líkningsvaldið, onnur landsskattanevndin, nokur siga tað eru revisorarnir, men flest øll siga politikararnir hava skuldina. Eitt er vist, abøtur eru framvegis kravdar.

Sitandi samgonga, sum hevur gjørt hesar lógir, har Fólkaplokkurin eigur landsstýrismannin í figgiar- og skattamálum, hevur samstundis praktiserað at lækka sektina fyri skattasnyttari? Ikki kann sigast annað, enn at viljin er góður móti ávisum parti av folkinum. Sama kanst sigast um skattaupprekvingina, sum er ein partur fyri seg undir somu politisku leiðslu.

Spurningurin er nú, hvussu leingi skulu vit onnur finna okkum í at vera ovbyrjað av skatti, sum vit gjalda ella royna at gjalda, meðan tey, sum best eru fyri, antin ongan skatt verða áliknaði, ella ongan skatt vilja gjalda — og tað gongur fint? Men eigur tað at vera so?

skattaborgari

Til avvarðandi myndugleikar!

Tað koyra framvegis tunað prutl!

Nú tosar hvørt mansbarn um tað deyðu svanamammuna og hennara banamenn. Svanamammann var ikki før fyri at verja seg og sín.

Men hvussu er ikki eisini við okkum menniskjamammum? Vit eru heldur ikki altíð forar fyri at verja okkum og børn okkara — eitt nú ímóti bilum og prutlum, sum koyra við nógvvari ferð. Kom ikki ein lóg í gildi, sum sigur at tað ikki er loyvt at innføra og selja tuningssett til prutl? Hvussu ber tað so

til, at tað framvegis eru tunað prutl at siggja og hoyra hvønn tann einasta dag? Hvør er tað, sum selir tungings-sett? Hvi verða hesir prutlforarar og teirra prutl ikki steðgað av politinum? Tað kann tað bæði hoyrast og siggjast, at tey koyra meira enn 30 km/t.

Eg varð t.d. yvirhalað ein dagin í R.C. Effersøesgøtu av einum prutli (eg koyrdi í bili við uml. 45 km/t). Tað er meira enn ein mánaði síðani, og sama prutlforara sá eg í gjár á

sínum prutli, og tá var ferðin hjá honum ikki minni. Nummarplatan sat fäst onkursvegna á bagaguberranum, so eg sá ikki nummaríð, so at eg kundi havt meldað hann. Men hevði hann verið tiki, um eg hevði meldað hann, og hvat hevði tað hjálpt, um hesin eini varð tiki, tá tað eru so nógvir av sama slagi? Fallhjálmur hava teir heldur ikki allir, men tað má so verða teirra egna hovuðpina.

Um tað er ov nógv strið hjá myndugleikunum at

koma hesum vandamiklu prutlum til livs, hevði tað so ikki verið ein idé at steðgað tí ella teimum, sum framvegis selja teir lutir, sum gera at ferðin hjá prutlum kann gerast so stór?

Við vón um at nakað munagott verður gjørt, aðrenn fleiri vanlukkur henda av omanfyrirstandandi ávum.

Ein mamma
við Hoydalsvegin